

ביאורים

כפי שכבר ראינו, מציאות ישראל בעולם מיוחדת ואין דוגמתה בכל עם ולשון, מצד זה שישאל קרובים למגמת ה' בבריאה ומייצגים את תמציתה. על כך מורה השם "בן", כפי שבארנו. משום כך אחת המצוות שהתורה מזהירה אותנו היא האיסור להשחית את הגוף כאות אבל על נפטר קרוב, כשם שהיו נוהגים לעשות בקרב אומות העולם. הבריאה האלוהית היא שלמה לגמרי ואפשר לכנותה כ"שיא היש", כלומר המציאות היותר שלמה והיותר נצחית, וכך ראוי שתישאר. אדם מישאל הפוגם בגופו ומשחיתו, למעשה פועל כנגד המהות שלו עצמו, שהיא נצח ולא כליה, מציאות שלמה ולא הפסד. במעשה ההשחית על מת יש שתי בחינות הפוכות מהמציאות של בנים לה'. האחת מצד הפעולה, השורטת ומשחיתה את גופו של היהודי החי. והשנייה מצד הסיבה, היות שורט בשל פטירתו של יהודי אחר, והרי מציאותו של הנפטר היא גם כן קיימת לעד, ואין הצדקה לשרוט את הבשר עליה.

לאחר שראינו את הסברו של המהר"ל להבנת טיב השם "בנים", עלולה להתעורר שאלה על כל המהלך. אכן ההסבר מתיישב יפה לשיטת ר' מאיר, הסובר שבין כך ובין כך קרויים בנים. אך ר' יהודה חולק עליו וסובר ששם בנים ראוי לישראל רק בזמן שעושים רצונו של מקום. האם הסברו של המהר"ל אינו עולה בקנה אחד עם דעתו של ר' יהודה?

הישוב שנותן המהר"ל לשאלה זו הוא שאין מחלוקת תהומית בין ר' יהודה לר' מאיר ביחס למהות השם בנים והסברו. המחלוקת ביניהם נוגעת לאדם הפרטי מישראל ולא לכלל כולו. כשאדם פרטי סוטה מהדרך, לשיטת ר' מאיר עדיין שם "בן" עליו ולדעתו של ר' יהודה הוציא עצמו מכלל שם זה. אך בנוגע לכלל ישראל, גם ר' יהודה יודה שתמיד שם "בנים" עליהם, מפני שהחטא נוגע לאדם אחד או אוסף של פרטים, גדול ככל שיהיה, אך לא לכלל כולו.

הרחבות

• בנים של מלך

לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם. נוסף לטעם שהביא המהר"ל, ניתנו טעמים נוספים לאיסור להתגודד, כלומר לפצוע את הגוף, ולשים קרחה בין העיניים כביטוי לאבל על מת:

רש"י הסביר שהמצוה מבטאת את הייצוגיות של עם-ישראל כבניו של הקב"ה: "לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראוין להיות נאים ולא גדודים ומקורחים" [דברים יד, א].

רבי אברהם אבן עזרא כתב: "אחר שתדעו שאתם בנים לשם והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן, אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לטוב הוא. ואם לא תבינהו, כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם, רק יסמכו עליו - כן תעשו גם אתם" [דברים שם]. לדבריו, שורש המצוה הוא הביטחון בקב"ה, שעשה הכל לטובתנו.

הרש"י הירש [שם] פירש באופן שונה, שהאיסור בא למנוע 'הערצת יתר' לאדם: "איסור שריטה וקרחה למת בא לקיים את ההערכה העצמית של כל יחיד, הנובעת מהיותו קנוי לה' במישרין, ויש לשמור על ההערכה הזאת מול אישיותו של כל אדם, אפילו היא יקרה ונערצת ביותר. שום אישיות אל תרחק אותנו עד כדי כך שנזדהה עמה בהתבטלות גמורה ובהסתלקה מן העולם נשליך את עצמנו אחריה ככלי אין חפץ בו, והן זה הוא הרעיון הבא לידי ביטוי על ידי שריטה או קרחה קבועה".

ואמר הפתוב (דברים יד, א): בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם¹. וימה ענין השם הזה, שנקראו בנים, אל המצוה הזאת? וכבר בארנו זה בחבור גור אריה, שהפתוב רוצה לומר, כי אתם בנים² נמצאים מן אמתת העלה, ובשביל כך יש להם גם כן מציאות אמתית, שעל זה יבוא שם בן, כמו שהתבאר למעלה. ולכן אל תתגודדו למת, שהיה דרך שלהם לעשות השחתה בעצמם בשביל ההשחתה שהגיע למת. ואמר, כיון שיש לכם מציאות אמתית מקינים, שהרי אתם נקראים בנים, בשביל שאתם נמצאים מן אמתת השם יתברך, ודבר שיש לו מציאות גמור אמתית אין ראוי שימצא בו השחתה, שהוא הפך המציאות, בפרט כאשר עשה בשביל מת, וכאלו היה הפסד בישראל. וישראל יש להם המציאות הגמור, לכך לא תתגדדו על מת, ולא תעשו בכם השחתה. כי אם תעשו בכם השחתה, הרי זה היה מורה שאין לישראל מציאות אמתית. כי אין ראוי שיהיה השחתה לדבר שיש לו מציאות אמתית. והדברים האלה ברורים מאד.

אמנם כל מחלוקת של אלו החכמים, אם נקראו החוטאים עצמם בנים, אבל בודאי על ישראל⁴ בכלל שם בנים. כי כבר אמרנו לה' כי החטא הוא לפרטיים בלבד, הם החוטאים, אבל שייסור בשביל הפרט שם בנים מן כלל ישראל, דבר זה אי אפשר, פאשר תבין. כי השם הזה, מפני כי השם יתברך עלה לישראל, כמו שאמרנו למעלה, ומצד העלה⁶ אין הסרה לזה כלל, רק מה שהוא מצד העלול עצמו.

נאמר בתורה: בנים אתם לה' אלוהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. מדוע במצווה זו מדגישה התורה, שהאיסור הוא בגלל היותנו בנים לה'? כבר התבאר דבר זה בחיבור גור אריה, שהתורה רוצה לומר, שעם ישראל הינם בנים, כלומר מציאותם בעולם היא מציאותו האמתית והמוחלטת של הבורא, לכן מציאותם היא מציאות אמתית הכרחית, וראוי לה התואר בן, כמו שהתבאר למעלה. לכן נצטוו אל תתגודדו בגלל המת, כי דרך האומות לעשות חבלה בגופם בגלל האובדן של המת. הנהירה התורה ואמרה, הואיל ויש לישראל מציאות אמתית מוחלטת, שהרי הם נקראו בנים, שכן הם נבראו מציאותו האמתית והמוחלטת של הבורא, לכן לא ראוי להם ההשחתה על המת. מי שיש לו מציאות אמתית, אין ראוי לו ההשחתה, שהיא הפך מהמציאות, ובמיוחד כאשר הבר נעשה בגלל אובדנו של המת, שהרי אין אובדן מוחלט בישראל. ביאור הפסוק, היות ולישראל יש מציאות מוחלטת, לכן לא תתגודדו בגלל מת ולא תשחיתו את עצמכם, כי אם תשחיתו, מורה הדבר שאין לישראל מציאות אמתית מוחלטת, כי מי שיש לו מציאות אמתית מוחלטת לא ראוי לו ההשחתה. דברים אלו ברורים.

מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה, האם נקראו ישראל בנים כאשר אינם נוהגים מנהג בנים, היא רק ביחס לבודדים החוטאים, אבל הכלל תמיד נקראים בשם בנים. כבר בארנו, כי החטא הוא רק לפרט, האדם הבודד הוא החוטא, אבל שייסור שם בנים מכלל ישראל, דבר זה בלתי אפשרי, כמו שעוד יתבאר. כי כבר אמרנו, ששם בנים הוא מצד הבורא, ומצד הבורא אין שינוי, כי השינוי הוא רק בנבראים, והחטא הוא מצד הנברא.

לא תשימו קרחה כי אתם בנים שיש להם מציאות אמתית

לכלל יש תמיד שם בנים, מחלוקת ר"י ור"מ היא ביחס לפרטים